

LEGENDA

- Vaarroute 's-Hertogenbosch
- Startpunt van de route
- Haven
- Bezienwaardigheid
- Fietshuur
- Supermarkt
- Diesel tanken

Vaarroute 's-Hertogenbosch

Via Kanaal van Sint Andries, Woudrichem en Heusden

Vertrekpunt 's-Hertogenbosch

Lengte 78 kilometer

Aantal sluisen 5

Laagste vaste brug Diezebrug, 5,96 meter

Het verhaal van de Zuiderwaterlinie is het **verhaal van verdedigen met water**. Ontdek die verhalen en de rijke militaire geschiedenis vanaf het water met deze vaarroute.

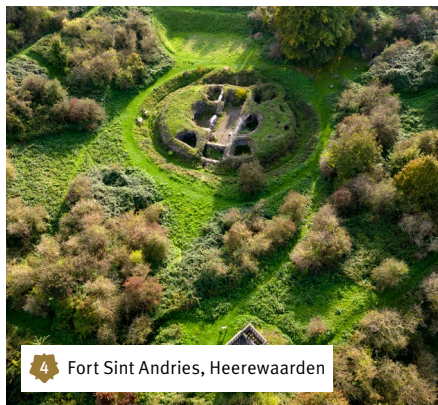
1 Startpunt: 's-Hertogenbosch

Passantenhaven WSV de Waterpoort ligt vlak achter de spoorbrug. Je meert daar af op de Dommel achter de Havenbrug. Daarmee lig je naast het historisch centrum van de stad. Is je boot hoger dan 3,2 meter? Overleg dan met de havenmeester.

Het startpunt van de route is **vestingstad 's-Hertogenbosch** 1, die tijdens de Tachtigjarige Oorlog de **bijnaam 'Moerasdraak'** had. De stad was een van de sterkste schakels in de Spaanse omsingeling van de Republiek. Het drassige gebied rondom de stad maakte herovering praktisch onmogelijk. **Prins Frederik Hendrik van Oranje** polderde de natte gebieden in en pompte ze leeg. Zo sloot hij de stad af van het belangrijke water. Vanuit loopgraven kon hij met zijn leger 's-Hertogenbosch onder vuur nemen en uiteindelijk innemen. Vandaag kun je met **wandel- en fietsroutes** dit stukje geschiedenis met eigen ogen zien. Of leer meer over de Tachtigjarige Oorlog en het beleg van 1629 in het oudst bewaarde **Kruithuis** 2 van Nederland. Hier vind je ook een **Zuiderwaterlinie bezoekerscentrum**.

1 's-Hertogenbosch

4 Fort Sint Andries, Heerewaarden

2 Verder naar Fort Sint Andries

Je verlaat 's-Hertogenbosch over de Dieze en het Diezekanaal. Vlak voor de Maas schut je in de sluis die Sluis van Engelen wordt genoemd, maar formeel de Henriëtteluis heet. Daarna ga je stuurboord uit en stroomopwaarts over de Maas. Op het korte traject naar het Kanaal van Sint Andries zijn tal van jachthavens, onder andere bij **Hedel** en **de Zandmeren bij Kerkdriel**. Na 12 kilometer ga je bakboord uit het Kanaal van Sint Andries op. Halverwege het kanaal ga je door Sluis Sint Andries.

Bij de monding van de Dieze in de Maas vind je **Fort Crèvecoeur** 3, een van de meest functionele monumenten van 's-Hertogenbosch. Tegenwoordig dient dit fort namelijk als **militair depot en oefenterrein**. De volgende bezienswaardigheid is **Fort Sint Andries** 4. Dit fort ligt op een van de meest strategische punten van Nederland: daar waar de Maas en de Waal elkaar bijna aanraken. Hollanders gaven het fort de naam **'Sleutel tot Holland'**. Dit laat zien hoe belangrijk het was in de verdediging. Fort Sint Andries was het eerste torenfort in Nederland, maar helaas werd het tijdens de Tweede Wereldoorlog **verwoest**. Alleen de kelders bleven over. Toch voel je hier nog altijd de historie. Naast de ruïne van het fort zie je **de oude luchtwachttorens**, een restant uit de Koude Oorlog. Vanaf hier heb je een prachtig uitzicht over de Bommelerwaard, het 'eiland tussen de rivieren'.

3 Verder naar de Waal

Na de sluis vaar je naar de Waal. Steek de rivier recht over en ga stroomafwaarts naar het westen. Blijf goed aan de stuurboordkant varen. De Waal is een grote en drukbevaren rivier met veel beroepsvaart van en naar het Duitse achterland. Dat zorgt voor een heel andere dynamiek dan varen op de Maas. Op de Waal vind je aanlegmogelijkheden bij **Zaltbommel** en vlak na **Slot Loevestein** 5 bij **vestingstad Woudrichem** 6 (Oude Hollandse Waterlinie).

Tips om veilig de Waal op te varen
varendoejesamen.nl/nieuws/
knooppunt-1-21

7 Heusden

4 Verder naar Heusden

Bij Woudrichem ga je bakboord uit de Afgedamde Maas op. Je komt al snel bij de Wilhelminasluis in Andel. Het is een waaiersluis, een ingenieuze constructie die het mogelijk maakt ook bij sterke tegenstroom de deuren te kunnen sluiten. Na de sluis kronkelt de Afgedamde Maas richting de Maas. Onderweg passeer je jachthavens bij **Aalst** en bij **Wijk en Aalburg**. Bij Wijk en Aalburg verlaat je de Afgedamde Maas en vaar je het Heusdens Kanaal op. Vlak voordat je de Maas bereikt, vaar je onder de enorme afsluitdeur van keersluis Kromme Nol door. Deze wordt gesloten bij te hoog water op de Maas. Op de Maas is het dan nog een paar honderd meter varen naar het oosten voordat je in Heusden bent. Je kunt hier voor het afmeren kiezen voor de Rijksvluchthaven met **Jachthaven de Wiel**, **WSV Heusden** of voor de Industriehaven met **Maritiem Centrum Heusden**. In de Rijksvluchthaven lig je direct onder de vestingmuren van de stad. Diesel kun je bij het Maritiem Centrum krijgen.

Tijd om **vestingstad Heusden** 7 te ontdekken. Deze stad liep eeuwenlang voorop: ze ontstond rondom een van de oudste waterburchten van Noordwest-Europa en kreeg **als een van de eerste Hollandse steden** een stadsmuur. Dankzij restauraties is veel van het oude Heusden vandaag nog te bewonderen. Behalve leuke winkels en gezellige restaurants vind je er ook veel kunstgaleries. Breng bijvoorbeeld een **bezoek aan het Gouverneurshuis**: een museum voor geschiedenis én voor kunst en cultuur. Of beklim de vestingwerken en beleef de historie zelf.

5 Terug naar 's-Hertogenbosch

De weg terug gaat oostwaarts over de Maas tegen de stroom in. Het waterpeil en de stroomsnelheid in de Maas zijn sterk afhankelijk van de regenval. Normaal staat het winterpeil flink hoger dan het zomerpeil. Daarmee is stroomsnelheid normaal gesproken in de zomer ook lager. Al na 8 kilometer kun je weer stuurboord uit het Diezekanaal op naar **'s-Hertogenbosch**.

Ontdek de andere vaarroutes op
zuiderwaterlinie.nl/vaarroutes

